TA'LIM MUASSASALARINING AXBOROT TA'LIM MAYDONI BO'LAJAK MUTAXASSISNING AXBOROT KASBIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH OMILI SIFATIDA

Narkulov Shavkatbek Artukulovich - Guliston davlat pedagogika instituti
E-mail: businessofdream@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada har bir bo'lajak mutaxassislarning axborot kasbiy madaniyatining shakllanishida ta'lim muassasalarining axborot ta'lim maydoni muhim omil sifatida qaralgan.

Kalit so'zlar: axborot ta'lim maydoni, axborot madaniyati, bo'lajak mutaxassislar.

Bugungi kunda jamiyatda ro'y berayotgan global jarayonlar insoniyat o'z taraqqiyotining yangi bosqichiga qadam qo'yganligidan dalolat beradi: 20-asr oxiri - 21-asr boshlari sanoatlashgan jamiyatdan axborotlashgan jamiyatga o'tish davri sifatida tarixga kiradi. 20-asrning ikkinchi yarmida axborot texnologiyalarini rivojlantirish sohasida amalga oshirilgan axborot yutuqlari inson aql-zakovatining o'z-o'zidan ustun bo'lish, axborotlashgan jamiyatda o'z o'rnini aniqlash, dunyo bilan erkin muloqotga kirish yo'lidagi turli to'siqlarni yengib o'tish uchun yashirin ijodiy imkoniyatlarini yuzaga keltirdi.

Hozirgi vaqtda hayotning barcha darajalarida va barcha sohalarida o'rnatilgan ijtimoiy munosabatlarda qaytarib bo'lmaydigan o'zgarishlar ro'y bermoqda. Insonning turli ma'lumotlarga bo'lgan ehtiyoji sezilarli darajada ortib bormoqda, uning qiyofasi va turmush tarzi, tafakkuri, munosabati va dunyoqarashi o'zgarib bormoqda. Axborot muhitining shaxs va umuman jamiyat rivojlanishiga ta'siri sezilarli darajada ortib bormoqda. Bu jarayon tabiiy ravishda ilmiy mulohaza va tushunishni talab qiladi. Zamonaviy sharoitda shaxs fenomenologiyasining muhim jihatlarini tushunishni zamonaviy insonning madaniyati va jamiyatdagi axborotlarga o'zaro ta'sirini hisobga olmasdan tasavvur qilish qiyin.

Shu munosabat bilan, axborot va uning manbalari tushunchalari bugungi kunda bilimning turli sohalarida, shu jumladan ta'lim sohasida ham tobora chuqurroq o'rganish va tahlil qilish mavzusiga aylanmoqda. Bu esa zamonaviy ta'lim va axborot oqimlari o'rtasidagi bog'liqlik muammosini ko'taradi. Axborot imkoniyatlarining o'sishi fonida ta'lim tizimlarining yagona axborot makonini shakllantirish va tartibga solish jarayonlarda sezilarli darajada yo'qolishi kuzatilmoqda.

"Axborot kasbiy madaniyati" va "Oliy ta'lim muassasasining axborot ta'lim maydoni" tushunchalariga murojaat qilishning o'zi hozirgi zamonning dolzarb talablaridan biridir.

Zamonaviy voqelikning o‘ziga xos xususiyati shundaki, asosiy qadriyat talaba tomonidan oliy ta’lim muassasalarida olgan bilimlarning cheklangan miqdori emas, balki axborot faoliyatini amalga oshirish, ma’lumotlar bilan ishlash, shaxsiy ahamiyatga ega bo‘lgan axborot ehtiyojlari va so‘rovlaridan xabardor bo‘lish qobiliyatidir. Bugungi kunda oliy ta’limni modernizatsiya qilish haqida gapirar ekanmiz, uni keng ko‘lamda rivojlantirish yo‘nalishi nafaqat ta’lim va boshqa xizmatlar ishlab chiqaruvchisi, balki bunyodkorlik faoliyati bilan bog‘liq g‘oyadan kelib chiqib shakllantirilishi zarurligi ta’kidlanmoqda. Atrof-muhit, uning ijtimoiy-madaniy funktsiyasi bilim va qadriyatlarni qayta ishlab chiqarish, kontseptsiyalarni, nazariyalarni, metodologiyani, texnologiyalarni, axborotni yaratishdir.

Zamonaviy ta’lim haqiqatlari shundan iboratki, talabaning bilim olish jarayonida faol pozitsiyasiga e’tiborni uning axborot kasbiy madaniyatini rivojlantirmasdan tasavvur qilib bo‘lmaydi. Barkamol faol shaxsni shakllantirish oliy ta’lim muassasasinig axborot ta’lim makonini qurishda insonparvarlik, kasbiy, ma’naviy-ahloqiy qadriyatlarni o‘rnatish orqali axborot kasbiy madaniyatini shakllantirishda ta’lim tizimining ro‘lini oshirishni talab qiladi.

Shu bilan birga, bugungi kunda o‘quv jarayonining asosiy yo‘nalishi ko‘p jihatdan talabalarda munosib kasbiy faoliyat darajasini ta’minlash uchun zarur bo‘lgan ma’lum miqdordagi bilim, ko‘nikma va ko‘nikmalarni shakllantirishning an’anaviy yo‘lidan bormoqda. Talabalar, o‘qituvchilar va yordamchi xodimlarning past axborot madaniyati tufayli ta’lim axborot makonining muhim salohiyati talab qilinmagan. Shu bilan birga, talabalarni oliy ta’lim muassasasinig axborot ta’lim maydoniga kiritishning barqaror tizimi hali ishlab chiqilmagan, uning resurslaridan foydalanish va talabalarga ta’sir qilish yetarli darajada tizimli emas.

Shunday qilib, axborot jamiyatiga o‘tish sharoitida oliy ta’lim muassasasining yetakchi ijtimoiy-madaniy va pedagogik vazifasi nafaqat kasbiy kompetentsiya va yuksak ma’naviy-ahloqiy qadriyatlarga ega bo‘lgan, balki o‘zini o‘zi boshqarish qobiliyatiga ega bo‘lgan va doimiy yangilanib turadigan axborot oqimlari makonida ijodiy kasbiy madaniyatga ega bo‘lgan bo‘lajak mutaxassisni shakllantirishdir. Shu munosabat bilan bo‘lajak mutaxassisning axborot kasbiy madaniyatini shakllantirish jarayoniga oliy ta’lim muassasasining axborot ta’lim maydonining maqsadli ta’sir qilish imkoniyatlarini aniqlash zarurati tug‘iladi.

Ushbu maqolada yoritilayotgan mavzuning dolzarbligi oliy ta’lim muassasalarining ta’lim maydonida bir qator qarama-qarshiliklar mavjudligi bilan belgilanadi:

• bilimning turli sohalari bo‘yicha barcha turdagi ma’lumotlarning ortib borishi va uning qadrsizlanish jarayoni o‘rtasida, bilim shaxsiy ma’nodan mahrum bo‘lganda katta hajmdagi ma’lumotlarning parchalanishi, uning tez-tez nomuvofiqligi va to‘liq bo‘lmasligi tufayli yuzaga keladi;

• axborotning ko‘chkiga o‘xshash o‘sishi va oliy ta’lim muassasasinig o‘quv jarayonining ba’zi cheklangan imkoniyatlari o‘rtasidagi ushbu hodisaga adekvat javob berish, bu birinchi navbatda vaqt doirasi, o‘quv jarayoni sub’yektlarining psixofiziologik xususiyatlari, o‘quv jarayonining o‘ziga xos xususiyatlarining keng tarqalganligi bilan bog‘liq an’anaviy pedagogik texnologiyalar, o‘quv jarayonini tegishli texnik vositalar bilan boyitish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayotganligi;

• jamiyatning axborot kasbiy madaniyati yuqori bo‘lgan mutaxassisga bo‘lgan ehtiyoji va uni shakllantirishda oliy ta’lim muassasasinig axborot makonining resurslaridan yetarlicha foydalanilmayotganligi;

• ta’lim jarayonining ma’lumotni o‘qituvchidan talabaga o‘tkazishga an’anaviy yo‘nalishi va talabaning yangi bilimlarni mustaqil, maqsadli, tizimli izlashga yetarli darajada tayyor emasligi;

• oliy ta’lim muassasasinig o‘quv jarayoniga tatbiq etilayotgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari bilan ularning shaxsiy o‘zini o‘zi rivojlantirishning ichki zaxiralarini faollashtiruvchi o‘quv faoliyatiga yetarli darajada integratsiyalashuv darajasini pastligi;

• oliy ta’lim muassasalari axborot infratuzilmasining faol rivojlanishi bilan talabalar va o‘qituvchilarning ta’lim axborot makonidagi resurslardan samarali foydalanish jarayoniga jalb etilishining past darajadaligi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Я.Маматова, С.Сулайманова. Ўзбекистон медиатаълим тараққиёт йўлида. Ўқув қўлланма. Extremum-press, 2015-94.б

2. А.В.Федоров. Медиаобразования и медиаграмотность. Учебное пособие. М.2018 г.